

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים

ק"ט.

תורה אור השלם

- למנצח בנגינות מוזמר לךוד.
- ההלים ד א ויאמר להשמיעם לכלי משה בחיור עמד בפריץ לקפיו לקשיב חמתו מהשחית:
- ההלים קו כג וידי אדם מתחת פנייהם על ארבעת רבועיהם ופניהם וכפיהם לארבעתם: יחזקאל ח א
- וילקט יוסף את כל הפסח הנמצא בארץ מצרים ובארץ כנען ששבר אשר הם שברים וזבא יוסף את הפסח ביתה פרעה:
- ובאשית מי דו וכל הארץ באו מצרימה לשבר אל יוסף כי חזק הרעב בכל הארץ: בראשית מא וז
- וה' נתן את חן העם בעיני מצרים וישאלום וינצלו את מצרים: שמות יב לו
- ויהי בשנה התשיעית לפולחן רחבעם עלה שישק מלך מצרים על ירושלים:
- מלכים א יד כה יש רעה חולה ראיתי תחת השמש עשר שמור לבצעלו לקרעתה:
- הקלה ה יב ואשר עשה לדתן ולאבירם בני אליאב בן ראובן אשר פתה הארץ את פיה ותבלעם ואת בתיהם ואת אהליהם ואת כל היקום אשר בגלגלים בקרב כל ישראל: דברים יא ו
- אודך פי עניתי ויהי לי לישועה: תהלים קיח כא

לעוי רש"י

שרדור"א [שיירדור"א]. מנעול.

זה המכיר מקום חצירו בישיבה. שידע לומר זה מקום מיושב לפלוגי זה של פלוגי דהואיל ומכיר הוא מקום כולם רגיל הוא לשב שם תמיד: **ספרי הורה.** מעשה מרכבה ומעשה בראשית: **למנצח.** מללח כתיב לנוצח משמע שנותן כח לצריות לנצחו: **ש מפני מדם הדין.** שמקטרגת ואומרת לא תקבלם והוא מקבלם בסתר: **לולי משה חצירו.** אלמלא משתבח ביה קרא במשה וקרי ליה חצירו משום דהשיב חמתו מהשחית אלמלא שמח הוא בזכ: **כמנודה זו.** שפורסים לעופות לצוד ואין זה דגן ואין עוף נפנה אליה: מלחמתו של זרח במצרים גמרא חבל מלחמת זרח באסא קראי: **ושיגרו להדרימון.**

כמצודה שאין בה דגן. דרך יידי עופות להשיג דגן כמנודה ודריש וינצלו וינצלו כי למ"ד מתחלפת דל"ת במקומות הרבה: **חבל**

זה המכיר מקום חצירו בישיבה איכא דאמרי אמר ר"א זה המקבל פני חצירו בישיבה מאי למכסה עתיק (יומין) זה המכסה דברים שכיסה עתיק יומין ומאי נינהו סתרי תורה ואיכא דאמרי זה המגלה דברים שכיסה

עתיק יומין מאי נינהו מעמי תורה אמר רב כהנא משום רבי ישמעאל ברבי יוסי מאי דכתיב ילמנצח מוזמר לדוד זמרו למי שנוצחין אותו ושמה בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם בשר ודם מנצחין אותו ועצב אבל הקב"ה נצחין אותו ושמה שנאמר **ויואמר להשמיעם לולי משה בחיור עמד בפריץ לפניו אמר רב כהנא** **משום רבי ישמעאל בר' יוסי אמר ר"ש בן לקיש משום רבי יהודה נשיאה מאי דכתיב** **וידוי אדם מתחת כנפיהם ידו כתיב זה ידו של הקדוש ברוך הוא שפרוסה תחת כנפי החיות כדי לקבל בעלי תשובה** **מיד מדת הדין אמר רב יהודה אמר שמואל כל כסף וזהב שבעולם יוסף לקטו והביאו למצרים שנאמר** **וילקט יוסף את כל הכסף הנמצא אין לי אלא שבארץ מצרים ושבארץ כנען בשאר ארצות מנין תלמוד לומר** **וכל הארץ באו מצרימה וכשעלו ישראל ממצרים העלוהו עמהן שנאמר** **וינצלו את מצרים** **רב אסי אמר עשאוה כמצודה זו שאין בה דגן רבי שמעון** **אמר כמצולה שאין בה דגים והיה מונח עד רחבעם בא שישק מלך מצרים ונטלו מרחבעם** **שנאמר** **ויהי בשנה החמישית למלך רחבעם עלה שישק מלך מצרים** **[על ירושלים]** ויקח את אוצרות בית ה' ואת אוצרות בית המלך בא זרח מלך כוש ונטלו משישק בא אסא ונטלוהו מזרח מלך כוש ושיגרו

להדרימון בן טברימון באו בני עמון ונטלום **מהדרימון בן טברימון בא יהושפט ונטלו מבני עמון והיה מונח עד אחז בא סנחריב ונטלו מאחו בא חזקיה ונטלו מסנחריב והיה מונח עד צדקיה באו כשדיים ונטלוהו מצדקיה באו פרסיים ונטלוהו מכשדיים באו יוונים ונטלוהו מפרסיים באו רומיים ונטלוהו מיד יוונים ועדיין מונח ברומי: אמר רבי חמא** **(בר) חגיגה שלש מטמוניות הטמין יוסף במצרים אחת נתגלה לקרח ואחת נתגלה לאנטונינוס בן אסורוס ואחת גנוזה לצדיקים לעתיד לבא** **עושר שמור לבעליו לרעתו אמר רבי שמעון בן לקיש זו עשרו של קרח** **(שנאמר)** **ואת כל היקום אשר ברגליהם א"ר אלעזר זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו** **א"ר לוי משאוי שלש מאות פרוטות לבנות היו מפתחות בית גנזיו של קרח וכולהו אקלידי וקליפי דגלדא: (דיא"ש אדי"ש כשד"ך מאוד"ך סימן) א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן** **אודך כי עניתיני אמר דוד אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה אמר ישי מאת ה' היתה זאת אמרו אחיו זה היום עשה ה' אמר שמואל אנא ה' הושיעה נא אמרו אחיו אנא ה' הצליחה נא אמר דוד ברוך הבא בשם ה' אמר ישי ברכנום מבית ה' אמר שמואל אל ה' ויאר לנו אמרו כולן אסרו חג בעבותים אמר שמואל אלי אתה ואודך אמר דוד אלהי ארוממך אמרו כולן: תנן התם מקום שנהגו לכפול**

זה המכיר מקום חצירו בישיבה איכא דאמרי אמר ר"א זה המקבל פני חצירו בישיבה מאי למכסה עתיק (יומין) זה המכסה דברים שכיסה עתיק יומין ומאי נינהו סתרי תורה ואיכא דאמרי זה המגלה דברים שכיסה עתיק יומין מאי נינהו מעמי תורה אמר רב כהנא משום רבי ישמעאל ברבי יוסי מאי דכתיב ילמנצח מוזמר לדוד זמרו למי שנוצחין אותו ושמה בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם בשר ודם מנצחין אותו ועצב אבל הקב"ה נצחין אותו ושמה שנאמר **ויואמר להשמיעם לולי משה בחיור עמד בפריץ לפניו אמר רב כהנא** **משום רבי ישמעאל בר' יוסי אמר ר"ש בן לקיש משום רבי יהודה נשיאה מאי דכתיב** **וידוי אדם מתחת כנפיהם ידו כתיב זה ידו של הקדוש ברוך הוא שפרוסה תחת כנפי החיות כדי לקבל בעלי תשובה** **מיד מדת הדין אמר רב יהודה אמר שמואל כל כסף וזהב שבעולם יוסף לקטו והביאו למצרים שנאמר** **וילקט יוסף את כל הכסף הנמצא אין לי אלא שבארץ מצרים ושבארץ כנען בשאר ארצות מנין תלמוד לומר** **וכל הארץ באו מצרימה וכשעלו ישראל ממצרים העלוהו עמהן שנאמר** **וינצלו את מצרים** **רב אסי אמר עשאוה כמצודה זו שאין בה דגן רבי שמעון** **אמר כמצולה שאין בה דגים והיה מונח עד רחבעם בא שישק מלך מצרים ונטלו מרחבעם** **שנאמר** **ויהי בשנה החמישית למלך רחבעם עלה שישק מלך מצרים** **[על ירושלים]** ויקח את אוצרות בית ה' ואת אוצרות בית המלך בא זרח מלך כוש ונטלו משישק בא אסא ונטלוהו מזרח מלך כוש ושיגרו

להדרימון בן טברימון באו בני עמון ונטלום **מהדרימון בן טברימון בא יהושפט ונטלו מבני עמון והיה מונח עד אחז בא סנחריב ונטלו מאחו בא חזקיה ונטלו מסנחריב והיה מונח עד צדקיה באו כשדיים ונטלוהו מצדקיה באו פרסיים ונטלוהו מכשדיים באו יוונים ונטלוהו מפרסיים באו רומיים ונטלוהו מיד יוונים ועדיין מונח ברומי: אמר רבי חמא** **(בר) חגיגה שלש מטמוניות הטמין יוסף במצרים אחת נתגלה לקרח ואחת נתגלה לאנטונינוס בן אסורוס ואחת גנוזה לצדיקים לעתיד לבא** **עושר שמור לבעליו לרעתו אמר רבי שמעון בן לקיש זו עשרו של קרח** **(שנאמר)** **ואת כל היקום אשר ברגליהם א"ר אלעזר זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו** **א"ר לוי משאוי שלש מאות פרוטות לבנות היו מפתחות בית גנזיו של קרח וכולהו אקלידי וקליפי דגלדא: (דיא"ש אדי"ש כשד"ך מאוד"ך סימן) א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן** **אודך כי עניתיני אמר דוד אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה אמר ישי מאת ה' היתה זאת אמרו אחיו זה היום עשה ה' אמר שמואל אנא ה' הושיעה נא אמרו אחיו אנא ה' הצליחה נא אמר דוד ברוך הבא בשם ה' אמר ישי ברכנום מבית ה' אמר שמואל אל ה' ויאר לנו אמרו כולן אסרו חג בעבותים אמר שמואל אלי אתה ואודך אמר דוד אלהי ארוממך אמרו כולן: תנן התם מקום שנהגו לכפול**

זה המכיר מקום חצירו בישיבה. שידע לומר זה מקום פלוגי זה של פלוגי דהואיל ומכיר הוא מקום כולם רגיל הוא לשב שם תמיד: **ספרי יומין.** זה הקדוש ברוך הוא דכתיב (דניאל ז) ועתיק יומין יתיב: **ספרי הורה.** מעשה המרכבה ומעשה הרהיב ופירושו של שם כדכתיב (שמות ג) זה שמי לעלם. והמכסה היינו שאינו מוסר אותם לכל אדם אללא למי שלצו דואג כלאמריין צפרק אין דורשין (מגינה דף יג.) זה המגלה דברים שכיסן עתיק יומין. והכי משמע למכסה סתרי תורה שהיו מכוסין מתחלה ועתיק יומיא גילן ונתן רשות לגלותן ומי שמגלה אותן זוכה למה שאמור צפסוק זה: **למנצח.** לשון מפעיל מללח כתיב לנוצח משמע שנותן ניצוח לצריותיו שינצחוהו: **לולי משה חצירו.** אלמלא קרי ליה חצירו משום שמה הוא בזכ: **מפני מדם הדין.** שמקטרגת ואומרת לא תקבלם והוא מקבלם בסתר: **גבי מנודה גרסינן דגן שדרך ליתן דגן כמנודה שפורסין לפני העופות כשאין זה דגן אין עוף נפנה אליה. גבי מנודה דהיינו מים וינצלו.** דרשינן לשון מנודה: מלחמתו של זרח במצרים גמרא חבל מלחמתו של זרח באסא קראי **כד"ה (ב ד): ושיגרו להדרימון.** מלך ארס לעזור לו על צעש מלך ישראל וקראי נינהו (שס ז טו): **באו בני עמון ונטלוהו כו'. גמרא.** מלחמת יהושפט בעמונים קראי. ודרך הראשונים להביא גזייהן עמם במלחמתם כדי שימשך לבס אחר ממונם ולא יצרחו וכשהן מנוצחין הנוצחין נטולים ממונן: מלחמת סנחריב באחו קראי. חזקיהו נטלו מסנחריב כשבא המלך והכה המחנה: **כשדיים תפשו אס לדיקיהו.** קראי [מ"ז כה]. פרסיים קבלו המלכות מכשדים כדכתיב (דניאל ה) פריסת מלכותך ויהיבית למדי ופרס ויוונים קיבלו המלכות מפרסיים מפורש צפסר יוסיופון וגם רומיים שקיבלו המלכות מיוונים מפורש שם וצפ"ק דע"ז (דף טז): **זה עשרו של קרח.** שעל ידי רוב ממונו נתגאה ונטרד מן העולם: **משוי שלש מאות.** לאו דוקא וכן כל שלש מאות שבש"ס: **אקלידי.** מפתחות: **וקולפי.** דגילי. מרזופין של עור ואעפ"כ היה משוי שלש מאות פרוטות: **אבן מאסו הבונים.** זה דוד שהיה כעיר באחיו ורועה: **נפלאות בעינינו לשון רבים אמרו אחיו:** זה היום עשה ה'. שמואל היה מתנבא שסופן לגיל ולשמונו צו שישעם מאויביהם: **הצליחה נא אמר דוד.** שיליח במלכותו: **אסרו חג בעבותים.** הביאו זכאים ושלמים הרבה לשמונו ומתן דמן למנוח: **לכפול**

- (א) [משום רבי ישמעאל בר' יוסף ובעני אמרי] **ג ס"ח מפני** (א) ברכות ט: ע"ש, (ד) [כן לקש כ"ל וכן אחא בברכות ט: וי"א בלקוט], (ה) לעיל פ"ג ו' [כ"ל להדרימון], (ז) [כ"ל מהדרימון], (ח) סנהדרין ק"ו ע"ש, (ט) [כ"ל בר"א] (י) [כספדין ליתא מיבא שנאמר], (יא) סנהדרין ק"ו, (יב) סוכה לה, (יג) [כ"ל חזר ד"ה לולי], (יד) [כ"ל ד"ה], (טו) [שם טו], (טז) [שם טז], (יז) [שם טז], (יח) [שם טז].

מוסף רש"י

כמצודה זו שאין בה דגן. דרך יידי עופות לזרוק דגן מתחת מנודות כדי שיבואו עופות ולנדרן, ושאלין בה דגן אין עוף פונה אליה, כך ריקת התרים מכל ממונם. וינצלו כמרגמו ויוקפו (ברכות ד"ג). כמוצולה שאין בה דגים. כמו מנולת ים, כלומר בתוך המהם אין מנזין דגים אללא על שפת הים, היכל דלתיק מוזן (שם). אקלידי. מפתחות, וקליפי. מנעולים, דגלדא. כולם המפתחות והמנעולים של עור היו, ואעפ"כ היו שלש מאות פרוטות טעויות. ליל דגלדא לזרוק שקט והמנוצחין ויסקין על עור היו (סנהדרין ק"ד).

רבינו הגנאל

ידי אדם מתחת כנפיהם ידו כתיב, ידו של הקב"ה שהיא פשוטה לקבל שבים מפני מדת הדין, כל אלו דברים פשוטין הן. ענין כל כסף שבעולם לקטו יוסף והביאו לפרעה, כשעלו ישראל ממצרים נטלוהו שעשו מצרים כמצולה שאין בה דגן איכא דאמרי כמצודה. בא שישק נטלו מרחבעם בא זרח נטלו משישק וכו'. ואת כל היקום אשר ברגליהם, זו עשרו של אדם שמעמידו על רגליו. א"ר לוי משאוי שלש מאות פרוטות היו מפתחות גנזיו של קרח וכלהו אקלידי קליפי דגילדא. אמר רבי יונתן אודך כי עניתיני אמר דוד, אבן מאסו הבונים אמר ישי, מאת ה' היתה זאת אמרו אחיו, זה היום עשה ה' אמר שמואל.